

ATOMBOMBEN — TVÅ ALTERNATIV

Av pseud. T. NORWID

DET projekt till reorganisierandet av en kommission för kontroll av atomenergin, som på sistone framlagts av USA — genom senator Baruch — är den hittills mest anmärkningsvärda händelsen i atomålderns historia. Bortskaffandet av vetorätten inom denna kommissions verksamhet kanske med tiden kan ge Förenade Nationernas organisation ett exekutivt redskap i händerna när det gäller internationella förhållanden. Bristen på ett dylikt exekutivt redskap har hittills omöjliggjort bildandet av en världsregering.

Två atombomber som för ett år sedan släpptes över två städer gjorde slut på kriget med Japan. Världen greps av stolthet vid åsynen av den utomordentliga kraften hos det redskap den förfogade över. Under det förflutna året har arbetet gått vidare. Förenta Staternas regering har tillsatt en kommitté för undersökningar på atomenerginns område. Nyligen har resultaten av dess arbete offentliggjorts och det har ställt mänskligheten inför ett kinkigt val, av vars utgång oändligt mycket beror. Enligt den allmänna övertygelsen är möjligheterna två: antingen kommer en tidrymd av hittills oanad lycka för mänskligheten — eller också fullständig förintelse. Från den fullständiga förintelsen kan världen räddas, endast om vi förmår behärska de krafter vi »framkallat». Ännu är det tid. Ännu bevakas hemligheten svartsjukt endast av ett fåtal förskrämda Prometeusar. Om en stund kan det bli för sent. Det kommer att vara för sent, när alla har förvandlats till små Zeusar med blixten i handen. Denna »stund» kan — beräknar man — vara kanske tio, kanske femton år. Det är den tid man kan räkna med som »atomsäker» — den tid under vilken de anglosaxiska folken är ensamma om atomvapnet.

Man kan inte vrida klockan tillbaka. »Atomåldern har kommit och mänskligheten måste lära sig leva i den» — så skriver den lugna och sakliga Times. Ännu är det svårt för oss att med tanken fatta storleken av den revolution i begreppen, som vi har framför oss. Plötsligt framstår för oss krigets och fredens lagar i en helt

annan belysning. Ännu har vi inte till fullo förmått inse, hur alla våra hittillsvarande begrepp förlorat sitt värde och sin mening. Men vi kan tänka oss att de blivit delvis föråldrade och oanvändbara. Vi känner att från och med nu bör det vara endast »en värld» — annars blir det kaos och undergång. Vi vet att det till sist är moraliska krafter som blir bestämmande för det hela. Mänskligheten har i sin hand ett oändligt känsligt vapen, som med största lätthet kan förrinta oss alla eller också öppna dörrarna till helt nya utvecklingsmöjligheter. Mänskligheten måste därför i sitt samvete besvara frågan: hur skall vi använda denna kraft?

»En värld» — det betydde hittills för somliga ett postulat av moralisk art, ett mål som möjligen någon gång i en avlägsen framtid kunde uppnås. För andra var begreppet helt enkelt en drömbild, något som inte kunde förverkligas och följaktligen var skadligt och farligt. I dag har det plötsligt blivit något som snabbt och obönhörligt måste förverkligas. Det är möjligt — skriver en amerikansk publicist — att mänskligheten inte är i stånd att frambringa människor som i den politiska organisationen kan genomföra den revolution, som vetenskapens plötsliga, väldiga framsteg nödvändiggjort. Om det är så, då väntar oss tider värre än urtidens mörker...»

»En värld»... Vägen dit är lång och stenig. En gång gick Europa den med evangeliet i handen. Det gick den länge, stärkt av tanken att vi har en Gud, en religion och gemensamma moral-lagar. Så småningom skulle man nå fram till »Unum Corpus Christianum», till en stor europeisk enhet. Så kom en tid av religiös oenighet och med den uppväxte en egoism hos skilda politiska grupper och autonoma och totalitära pseudo-moraliteter, som inte kontrollerades av den universella etiken. Det räckte inte längre »att röra sig höviskt» inom ramen för en gemensam ordning. Det kom en den internationella djungelns tid. Och på nytt, med oemotståndlig kraft vidgar sig gränserna — vi binds samman med de snabba kommunikationernas, det ökade ekonomiska beroendets band. En i civilisationen ny faktor, tekniken, visar på det meningslösa i vår efterblivna egoism. En av de största kännarna på den internationella rättens område, Clemenceau, som ställt diagnosen för tiden mellan de två världskrigen, såg ett dåligt tecken i att världen, som redan levt i internationell hushållning, på nytt påtvingades styva nationella skrankor. Det framstod som nödvändigt att förena dessa motsatser. Förena, och icke våldsamt avbryta dem — samarbete och icke ett intvingande med våld inom främmande

gränser, ett förintande av helheten av berikande olikheter. Över det hela vilar ett moraliskt problem, uttryckt i ländernas lagar på förtroendets grundval.

På uppfattningen och den rätta tillämpningen av förtroendets princip i internationella förbindelser beror i någon mån ändamålsenligheten i den av den amerikanske kommittén föreslagna internationella kontrollen över atomkraften. Och vad mera är: en dylik kontroll kan ha verkligt värde endast om sådana maktfaktorer existerar som har förmåga att tänka på helheten och handla till helhetens bästa och inte bara konstatera avvikande meningar från de olika blocken och taga till protokollet deras »veto». Inom gränserna för den »enade världen» kan atomkraften bli ett medel till allmän fred och allmänt välstånd. Inom gränserna för skilda block blir den ett medel till allmän förstörelse. Om detta råder det inte längre något tvivel.

För närvarande är blocken redan ett faktum, antingen man vill ha dem eller ej. En viss tid försvarade sig västerlandet ännu mot visionen av de två knutna nävarna österifrån. Då Churchill framkastade förslaget om brittisk-amerikansk försvarsallians, mottogs det med ovilja av den amerikanska opinionen. Tanken ansågs som ett tecken på resignation. I London och Washington gav man förnyade uttryck åt sin tro på Förenta Nationernas framtid. Ännu trodde man, att om man bringade allt större offer, om man till de hittillsvarande offren lade även Europa till Elbe och brände upp Atlantkartan, skulle man lyckas få bukt med Sovjetunionens aptit och imperialistiska framstöt, skulle man lyckas blidka dem. Man lyckades inte lugna dem, inte hejda dem, inte övertala dem. Allt visade sig vara felberäknat. Man måste återvända till blocksystemet.

Till intet tjänade vidare påfund mot »maktpolitiken» och »intressesfärerna», som sträcker sig från Rysslands grannländer och av det ockuperade länder till alla därmed sympatiserande partier och dess anhängare i alla länder. Ty sådant är sovjetssystemets principiella och öppet erkända tillvägagångssätt — säger Garvin i »The Daily Telegraph» och tillägger att det skulle vara en galenskap av Västmakterna att glömma bort sina egna intressesfärer.

Då i Förenta Staterna under loppet av diskussionen om lånet till Storbritannien en av kongressledamöterna vände sig till finansministern Vinson med frågan, om han inte ansåg att det därigenom uppkom två ekonomiska block, det angloamerikanska och det ryska, svarade Vinson: »Enligt min åsikt får man ta saken

sådan den verkligen är.» »Kan detta inte undvikas?» frågade Crawford vidare. »Inte nu», svarade Vinson.

Knappt hade Churchill börjat tala om »Europas Förenta Stater», förrän han inför de svårigheter som tornade upp sig fick lov att komma med inskränkningen: »För närvarande kan detta projekt realiseras endast inom det västeuropeiska området.» På dominionministrarnas konferens uppmanade marskalk Smuts till en »fast union mellan de västeuropeiska demokratierna». Den socialdemokratiska »Internationalen» såsom motsats mot världskommunismen är på väg att förverkligas. Situationen liknar den år 1936, då det talades om en kommande period av »religionskrig».

Man har intagit sina positioner. Den materialistiskt egoistiska uppfattningen och den autonoma statliga moralen, med våld förverkligad inom sovjetblocket börjar ställa sig i motsatsförhållande till Västerlandet med dess uppfattning om frivilligt samarbete enligt universella principer.

Det har länge påståtts och påstås fortfarande att uppdelning på två block innebär en omedelbar fara för världsfreden — denna uppdelning, som påtvingats oss av Sovjet, är redan ett faktum. Den övertygelsen finns, att en kontroll av atomkraften endast är möjlig inom gränserna av en enad värld. Om den skall handhas av två mot varandra stående block är det fara för ett fruktansvärt krig inom loppet av de närmaste tio åren: denna fara hänger redan över världen.

För priset att avstå från moraliska principer väntade man sig till en början att kunna köpa »fred». Detta hopp visade sig vara en villfarelse. Hitler önskade också »fred». Men det skulle vara en »tysk fred», en koncentrationslägrens, gaskamrarnas och dödens fred. Sovjets »fred» är också en fred — en fred med sibiriska läger. För hur länge?

Vid den tidpunkt då Västerlandet räcker handen till samförstånd för priset av eftergifter av det mest tvivelaktiga moraliska värde, talar man i Moskva om att vara beredd för kamp mot den »kapitalistiska inringningen». Så yppar sig frågan: kan en författning, vars existensberättigande vilar på ett utbredande bland de stora massorna av den övertygelsen att den ideologi den bekänner sig till är den enda rätta och måste behärska världen och att alla andra är »förfalskningar», dömda till döden, kan en sådan författning förlika sig med en kontroll från deras sida, som den vill döma till förintelse?

Svaret på den frågan finner vi i den diskussion som för inte så

länge sedan utspann sig mellan professor Einstein och f. d. vice utrikesministern Sumner Welles i »Atlantic's» spalter. Professor Einstein finner enda räddningen ligga i ett bildande av en världsregering och är t. o. m. färdig att anförtro Sovjet utarbetandet av dess organisation. Sumner Welles svarade härpå, att den enda konstitution som skulle kunna vinna Sovjetrepublikens gillande skulle vara en författning som avsåg bildande av Sovjets Världrepublik med huvudstad i Moskwa.

Till detta behövs emellertid hela världens medgivande. Detta medgivande söker Sovjet uppnå genom en livlig verksamhet inom det kommunistiska partiet över hela världen. Detta parti ingår i många olika länders regeringar, och detta förhållande gör att regeringarna hittills icke kunnat motsätta sig detta medgivande. Detta är dock alltid något ur Moskwas synpunkt sett. Moskwa befinner sig i detta ögonblick ungefär halvvägs till målet. Om det lyckas uppnå sitt mål, kommer världen att befinna sig vid randen av det andra alternativet: en kommunistisk kontroll av atomenergin.